

Літаратура і мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 4 (2687)

Пятніца, 25 студзеня 1974 года

Цана 8 кап.

А. УШЫН. Плошча
Леніна ў Ленінградзе.
Лінаграфія.

ГОРАД НА НЯВЕ... Яго ведаюць усе народы свету. Ён — калыска Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая прынесла волю і шчасце працоўнаму люду. Тут жыў і працаваў самы чалавечы чалавек — Уладзімір Ільіч Ленін.

У гэтыя студзеньскія дні горад адзначае два свае святы. 50 гадоў назад II з'езд Саветаў Саюза ССР па просьбе Петраградскага Савета рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў прыняў пастанову аб перайменаванні горада Петраграда ў Ленінград. «Няхай з сённяшняга дня, — гаварылася ў пастанове, — гэты буйны цэнтр пралетарскай рэвалюцыі назаўсёды будзе звязан з імем найвялікшага з праўдыроў пралетарыяту, Уладзіміра Ільіча Ульянава-Леніна».

Поруч з гэтай датай стаіць і другая. Трыццаць гадоў назад адбылася адна з грандыёзных бітваў Вялікай Айчыннай вайны — бітва, якая прынесла Ленінграду поўнае вызваленне ад нямецка-фашысцкай блакады.

900 дзён і начэй мужна змагаўся горад Леніна супраць фашысцкай навалы. Каля пяцісот тысяч леныградцаў стваралі абарончыя рубяжы. Было сфарміравана 10 стралковых дывізіяў народнага апалчэння, 16 артылерый-

ска-кулямётных батальёнаў, 6 знішчальных палкоў. На абарону Ленінграда сталі каля 300 тысяч камуністаў і камсамольцаў. Па лёдзе Ладажскага возера была пракладзена так званая «дарога жыцця», па якой эвакуіравана больш як 550 тысяч чалавек, дастаўлена ў горад 360 тысяч тон грузаў.

Савецкая Армія ля сцен Ленінграда разграміла каля 50 варожых дывізіяў. Цуды гераізму пры абароне горада праяўлялі воіны сухапутных сіл, авіяцыі, флоту. Разам з усімі савецкімі народамі ў Ленінградскай бітве ўдзельнічалі і нашы землякі. У баях тут вызначыліся воіны-беларусы віцэ-адмірал В. П. Дрозд, генерал-лейтэнант У. П. Свірыдаў, Герой Савецкага Саюза Ф. А. Смалічкоў, Д. Я. Аскаленка і іншыя.

...У гэтыя дні рабочыя фабрык і заводаў слаўнага горада сталі на 50-дзённую ленынскую працоўную вахту. Разам з імі на ленынскай вахце і ленынградскія літаратары. Яны выступаюць перад рабочымі са сваімі творамі, у якіх праслаўляюць мужнасць і гераізм савецкага народа, паказваюць ва ўсёй яго велічы і чалавечай прастаце геніяльнага праўдыра У. І. Леніна.

Сёння штотыднёвік «Літаратура і мастацтва» на 4-й і 5-й старонках знаёміць сваіх чытачоў з творамі ленынградскіх пісьменнікаў.

ПАМ'ЯЦІ ВЯЛІКАГА ЛЕНІНА

21 студзеня — у дзень 50-годдзя з дня смерці Уладзіміра Ільіча Леніна — кіраўнікі Камуністычнай партыі і Саветаў уладаў наведлі Маўзалеі Вялікага Правадыра і ўсклалі вянок. На чырвонай стужцы вянка надпіс: «Геніяльнаму Правадыру і настаўніку Уладзіміру Ільічу Леніну. ЦК КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, Савет Міністраў СССР».

Мінутай маўчання светлую памяць заснавальніка Камуністычнай партыі і Саветаў дзяржавы ўшанавалі таварышы Л. І. Брэжнеў, Ю. У. Андропав, А. А. Грэхчэ, В. В. Грышын, А. А. Грамыка, А. П. Кірыленка, А. М. Касыгін, А. Я. Пельшэ, М. В. Падгорны, Д. С. Палаянскі, М. А. Суслав, Б. М. Панамароў, М. С. Саломенцаў, У. І. Далгіх, І. В. Капітонаў, К. Ф. Катушаў.

Маўзалеі У. І. Леніна наведлі таксама Старшыня Цэнтральнай рэвізійнай камісіі КПСС Г. Ф. Сізоў, намеснікі Старшыні Савета Міністраў СССР В. Э. Дымшыц, У. А. Кірылін, М. А. Лясечка, У. М. Новікаў, І. Т. Новікаў, З. Н. Нурыёў, Л. В. Смірноў, М. А. Ціханаў, Старшыня Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР А. П. Шыцікаў і Старшыня Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР Я. С. Насыдзінава, сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. П. Геаргадзе.

ТАСС.

У РЭДАКЦЫЮ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

Праз ваш штотыднёвік выказваю сардэчную падзяку ўсім сябрам, чытачам, школьнікам, установам, якія праслалі мне свае віншаванні і добрыя пажаданні ў сувязі з маім юбілеем.

Канстанцыя БУЙЛО.

Дазвольце праз вашу газету выказаць шчырую падзяку ўсім установам, чытачам і сябрам, якія павіншавалі мяне з сямідзесяцігоддзем і з высокай урадавай узнагародай.

Алесь ЯКИМОВІЧ.

ВЕРНАСЦЬ ЛЕНІНСКАМУ СЦЯГУ

Пяцьдзесят гадоў назад перастала біцца сэрца Уладзіміра Ільіча Леніна. Але вечна жывыя рысы свайго Правадыра і настаўніка працоўных бачаць у створанай і загартаванай ім Камуністычнай партыі.

Кіруючыся вучэннем Леніна, выконваючы яго заповеды, партыя вывела нашу краіну на шырокую і ясную магістраль камуністычнага будаўніцтва. Правільнасць ле-

нінскага курсу XXIV з'езда КПСС, накіраванага на далейшае павышэнне магутнасці Радзімы і народнага дабрабыту, стварэнне спрыяльных знешнепалітычных умоў для будаўніцтва камунізму, пераканаўча даказала само жыццё.

Плошча імя У. І. Леніна ў Мінску 21 студзеня 1974 года. Гучаць песні пра Вялікага Правадыра і настаўніка, пра Камуністычную партыю. Ля помніка Ільічу ў ганаровай варце — ветэраны ленинскай партыі, камсамольцы, піянеры.

У адзінаццаць гадзін пачынаецца цырымонія ўскладання вянкаў. Да помніка У. І. Леніну ўскладаюцца вянкi ад ЦК КП Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Савета Міністраў БССР, Ваеннага савета ЧБВА, ветэранаў

партыі, Белсаўпрофа, ЦК ЛКСМБ, мінскіх абкома і гаркома КПБ, аблвыканкома і гарвыканкома, райкомаў і райвыканкомаў горада.

Вянкi ўскладаюцца ад генеральных консульстваў ПНР і ГДР у Мінску.

Удзельнікі цырымоніі ўскладання вянкаў мінутай маўчання ўшаноўваюць памяць У. І. Леніна. Аркестр ЧБВА выконвае партыйны гімн «Інтэрнацыянал».

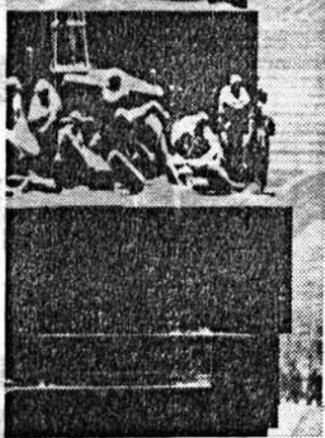
Вянкi да помніка Вялікаму Леніну ўскладалі А. Н. Аксёнаў, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, М. І. Лагір, Я. П. Нікулкін, У. І. Падрэз, І. М. Трацяк, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Ф. Клімаў, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР С. М. Кішкін, Ю. Б. Колакалаў, П. Л. Коха-

наў, П. Л. Сняжкова, член Ваеннага савета — начальнік палітупраўлення ЧБВА генерал-лейтэнант А. В. Дзебалоў, першы намеснік камандуючага войскамі ЧБВА генерал-лейтэнант М. М. Зайцаў, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. Ляпешкін, старшыня выканкома гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў.

На працягу ўсяго дня да падножжа помніка ўскладаліся вянкi ад калектываў заводаў і фабрык, арганізацый і устаноў Мінска.

У гэты ж дзень кветкі і вянкi былі ўскладзены ўсюды, дзе ўстаноўлены помнікі У. І. Леніну. Працоўныя Беларусі ўшанавалі светлую памяць Вялікага Правадыра і настаўніка.

БЕЛТА.

Мінск, 21 студзеня 1974 года. Плошча імя У. І. Леніна. Ускладанне вянка ад ЦК КП Беларусі да помніка Уладзіміру Ільічу Леніну.

Фота М. Бандарыка.

МІНЧАНЕ ВІТАЮЦЬ ГЕРОЯ КОСМАСУ

Напярэдадні новага года ў сям'і саветнік касманаўтаў адбылося палаўненне: восем сутак працягваўся палёт Пятра Клімука і Валіяціна Лебедзева.

З асаблівым пачуццём сачылі за палётам «Саюз-13» у нашай рэспубліцы — упершыню ў калектыву прасторы накіраваўся сын беларускай сям'і, дзяцінства і юнацтва якога прайшлі пад Брэстам, у невялікай вёсцы Камароўцы.

Усе верылі ў паспяховае завяршэнне палёту, верылі ў шчаслівую мянкую пасадку і з нецярпеннем чакалі вяртання

карабля на Зямлю, чакалі сустрэчы з нашым слаўным земляком. І такія сустрэчы адбыліся: 23 студзеня лётчык-касманаўт, Герой Саветаў Саюза П. І. Клімука прыехаў у сталіцу Беларусі — Мінск.

Нагледзячы на ранні час, сустрэчы касманаўта прыйшлі на вакзал сотні мінчан. Букеты кветак, моцныя абдымкі, пацалункі, гарачыя віншаванні. Сардэчна вітаюць П. І. Клімука на роднай зямлі першы сакратар ЦК ЛКСМБ У. І. Падрэз, сакратары ЦК камсамола рэспублікі В. І. Радомскі і Б. А. Саўчанка, прадстаўнікі працоў-

Бурый апладысмантаў сустрэлі Герой студэнты географічнага факультэта БДУ імя У. І. Леніна. Касманаўт падрабязна расказаў аб 8-сутачнай працоўнай зорнай вахце экіпажа.

П. І. Клімука падраўслю, што для паспяховай работы ў космасе патрэбны вялікія пазнанні ў многіх галінах навукі, у тым ліку ў географіі і геалогіі, і што недалёка час, калі ў касмічныя экіпажы будуць уключаны прадстаўнікі і гэтай пакуль што «некасмічнай» прафесіі. Адназваючы на пытанне аб яго асабістых бліжэйшых планах, П. І. Клімука сказаў:

«Я — касманаўт, і як усе мае сябры, гатоў выканаць любое новае заданне Радзімы. А работы ў космасе, як вы ведаеце, яшчэ непачаты ірай. Палёт у зорны свет чужоўны і тым, што цяжкі. У пераадоленні цяжкасцей і ёсць сапраўднае шчасце».

Студэнтка трэцяга курса Ганна Трацяцкая ад імя ўсіх сваіх таварышаў гарача падзякавала П. І. Клімуку за сустрэчу, за цікавы расказ, пажадала яму новых стартаў і шчаслівых прыёмленняў.

У другой палавіне дня адбылася сустрэча касманаўта з

камсамольскім актывам Мінска і Мінскай вобласці. Пасля расказаў аб рабоце экіпажа «Саюз-13» на арбіце, аб напружаных буднях Цэнтра падрыхтоўкі касманаўтаў П. І. Клімука перадаў удзельнікам сустрэчы сувеніры — памятны медаль Ю. А. Гагарына, значок у гонар лакарыцеляў Сусвету і камсамольскія значкі, якія павіншавалі ў космасе.

У канцы дня П. І. Клімука агледзеў экспазіцыю ВДНГ БССР, наведваў мемарыяльны комплекс «Хатынь».

БЕЛТА.

ПРЫЁМ ЛЁТЧЫКА КАСМАНАЎТА СССР П. І. КЛІМУКА У ЦК КПБ

Раніцай 23 студзеня лётчык-касманаўт СССР, Герой Саветаў Саюза П. І. Клімука быў прыняты ў Цэнтральным Камітэце КП Беларусі.

Ад імя Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў рэспублікі другі сакратар ЦК КПБ А. Н. Аксёнаў гарача павіншаваў П. І. Клімука з паспяховым выкананнем задання Радзімы — ажыццўленнем арбітальнага палёту на касмічным караблі «Саюз-13», прысваеннем яму за праўленні пры гэтым мужнасць і гераізм высокага звання Героя Саветаў Саюза і пажадаў новых шчаслівых стартаў, новых поспехаў у цяжкай, але вышэйшай рабоце па асваенню космаса.

А. Н. Аксёнаў расказаў лётчыку-касманаўту СССР аб дасягненнях працоўных рэспублікі ў трэцім, рашаючым годзе пяцігодкі, пераўтварэннях, якія адбыліся на беларускай зямлі за апошнія

гады. Палёт П. І. Клімука і яго касмічнага брата В. В. Лебедзева, адзначыў таварыш А. Н. Аксёнаў, акрамя вырашэння чыста навуковых задач, адыграў і вялікую выхавальную ролю. Ён удыхнуў у нашых людзей новы зарад працоўнай актыўнасці, садзейнічаў стварэнню добрага рабочага настрою ў ажыццўленні планаў і сацыялістычных абавязальстваў у чацвёртым, вызначальным годзе пяцігодкі.

П. І. Клімука гарача падзякаваў за цёплыя віншаванні і запэўніў, што, як і ўсе яго сябры-касманаўты, гатоў выканаць любое заданне Радзімы.

У сустрэчы, якая прайшла ў цёплай, сардэчнай абстаноўцы, прынялі ўдзел сакратары ЦК КПБ А. Т. Кузьмін, У. Ф. Міцкевіч, А. А. Смірноў, першы сакратар ЦК ЛКСМБ У. І. Падрэз, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ, іншыя адказныя работнікі апарату ЦК КПБ.

БЕЛТА.

На здымках: лётчык-касманаўт СССР, Герой Саветаў Саюза П. І. Клімука (злева) выступае перад студэнтамі ВДУ.

ТАБЕ, ПЯЦІ ГОДКА!

Слова нашаму карэспандэнцкаму пасту на Мінскім трактарным заводзе.

Брыгада кавалёў А. Маліева (Волгаград) і В. Жывіцы (Мінск) на Мінскім трактарным заводзе.

У ШЧЫРЫМ СЯБРОЎСТВЕ

КАЛЯ молата — незнаёмыя людзі. Навічкі? Ого, каб навічкі ды так працавалі! Кожны рух — дакладны, разлічаны, прафесійна-спрытны. Вялікае майстэрства аднаваецца ў працы прыгожай, натхнёнай. Працуе брыгада Міхаіла Аркатава з Волгаградскага трактарнага. Побач каля аграгата — Аляксандр Маліеў са сваімі сябрамі, таксама волгаградцамі. Кавалі з праслаўленага заводу занялі рабочыя месцы брыгады Феафана Рыбчака і Міхася Муравіцкага. А мінчане ў гэты час — каля іх аграгатаў.

— Павучыцца прыехалі, вопыт пераняць, — гаворыць Міхаіл Аркатаў. — І дадае: — Чуткі ж пра добрыя справы далёка ходзяць.

Іван Тузін, аб працоўных дасягненнях якога добра ведаюць не толькі «дома», на Мінскім трактарным, задумліва маўчыць. Потым ціха, быццам у адказ на нейкія свае разважанні, гаворыць:

— А правільнай будзе — павучыцца, калі сказаць па-шчырасці.

Пасля працы госці і гаспадары збіраюцца разам. Гаворка ў іх шчырая, адкрытая. Часам з жартамі, з добразычлівымі сяброўскімі кіпамі. Але ні на мінуту не забываецца галоўнае, што звяло іх, людзей далёкіх шырот: праца ў імя Радзімы, на карысць народа.

Волгаградцы расказалі, што

ў іх на заводзе зманцэраваны парападагравальнікі. Гэта дазваляе павялічваць прадукцыйнасць працы машын і менш абсталяванне зношваецца. Мінчане пакуль што пахваліцца нічым падобным не могуць. Але заводскія інжынеры пачалі ўжо распрацоўваць новую канструкцыю награвальных печэй па метаду волгаградцаў.

— І аб устаноўцы парападагравальнікаў будзем ставіць пытанне перад дырэкцыяй, — гаворыць начальнік цэха М. М. Івачэнка.

Мінскія трактаразаводцы ўстанавілі на прадпрыемстве абразныя прэсы. Гэта ў сваю чаргу зацікавіла валан. Яны лічаць, што такая рэканструкцыя ім таксама будзе на карысць справы.

Волгаградскія і мінскія трактарабудульнікі ў выніку ўзаемнага абмену перадавым вопытам укаранілі на сваіх прадпрыемствах шэраг цікавых распрацовак. І мінчане з гонарам гавораць — такое творчае супрацоўніцтва ў пэўнай меры паспрыяла таму, што калектыву цэха молатаў кавальскага корпуса МТЗ у тэрмін, рашаючым годзе пяцігодкі дадаткова да

плана вырабіў трыста трыццаць тон паковок.

— У адказ на Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС да партыі, да савецкага народа кавалі Мінскага трактарнага ў гэтыя дні працуюць з небывалым уздымам, — гаворыць сакратар партыйнага камітэта кавальскага корпуса А. П. Жураўлёў. — У чацвёртым, вызначальным годзе пяцігодкі наш калектыв дасць звыш плана тысячу тон паковок. — І весела заключае: — З кожным днём усё вышэй уздымаецца наш цяжкі молат.

Добра ўсведамляюць свае вялікія задачы трактарабудульнікі. Сустрэчным планам-абавязальствам, які прынялі мінскія стваральнікі трактараў, прадугледжана сёлета дадаткова выпусціць і рэалізаваць прадукцыі на шэсць мільёнаў рублёў, у тым ліку — шэсцьсот трактараў. «А гэта значыць, як заявіла з высокай трыбуны XXIII Мінскай гарадской партыйнай канферэнцыі свідравальшчыца Мінскага трактарнага Е. М. Маркава, трэба пастаянна шукаць і знаходзіць новыя рэзервы павышэння эфектыўнасці вытворчасці. Камуністы, рабочыя дакладна ўяўляюць сабе пастаўленую задачу і адказваюць на яе справай».

...Праца ў імя Радзімы! Вось такая яна — у неспакойным творчым пошуку, у шчырым самаадданым сяброўстве.

Аляксандр КАПУСЦІН.

Каваль А. Маліеў за работай.
Фота Ул. КРУКА.

ВЯСНЕ НАСУСТРАЧ

Шмат спраў у гэтыя дні ў механізатараў калгаса «Авангард» Гродзенскага раёна. Хутка ж вясна — адказная пара бітвы за ўраджай чацвёртага, вызначальнага года пяцігодкі. Поўным ходам ідзе вывазка ўгнаенняў, зазяршаецца рамонт тэхнікі. На лінейку гатоўнасці пастаўлены ўжо ўвесь прычэпны інвентар — плугі, сеяльні, бароны, каткі. Да 25 лютага механізатары абавязаліся адрамантаваць усе трактары.

На гэтым здымку вы бачыце старшага трактарыста Аляксандра Мікалаевіча Ласько (злева) і яго напарніка Леаніда Сцяпанавіча Шапялёвіча. Яны заканчваюць рамонт свайго трактара «Т-74».

Фота А. ПЕРАХОДА (БЕЛТА).

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫЯ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТАЎ

У Мінску 23 студзеня адбылася чарговая прэс-канферэнцыя для журналістаў сталіцы Беларусі.

Перад журналістамі газет, часопісаў, тэлебачання, радыёінфармацыйных бюлетэняў выступіў старшыня Беларускага рэспубліканскага

савета прафсаюзаў М. Н. Полазаў. Ён расказаў аб новых рысах і асаблівасцях сацыялістычнага спаборніцтва на сучасным этапе камуністычнага будаўніцтва, адказаў на пытанні журналістаў.

БЕЛТА.

ГОРАД ПЕНІНА,

Ігар ІГАНОЎ

ЭЦЮДЫ СКРАБІНА

Немагчыма не слухаць
І слухаць амаль немагчыма...
Нібы зноў да далёкай цябе
не магу дацягнуцца рукой...
Так услед жарабяці
глядзіць кабыліца вачыма
і ў журбе пад цягучым дажджом
б'ецца, бедная, між васількой...

На нагах, быццам гіра, —

Зямля...

Сына маці ніяк не дагоніць...
Ты схпіўся за голай
і ўбачыў за мокрым акном,
як чаромха ў слязах
апусцілася на падвакольнік,
і глухая крапіва
не чуе бяды за дажджом...

Анатоль ЧАПУРАЎ

ФОТАЗДЫМАК

Ленін чытае газету —
«Правда» ляжыць перад ім...
Колькі з часоў тых мінула
вёснаў бурлівых і зім!

Як пасцябаў у паходах
час завірухай сівой
тых, што былі хлапчукамі
ў год фатаграфіі той!

Не загубіўся ў паперах,
не пацямней, не зліняў,
з першай хвіліны патрэбным
свету ўсяму здымак стаў.

Пераклаў Хв. ЖЫЧКА.

Праходзіў тут Ільіч не раз, не два —
Пра гэта шэпчуць дрэвы і трава.
«Ільіч тут жыў» — блішчыць з далечыні
Мемарыяльнай строгасці граніт.

Тут і ў зары, і ў шуме кумача
Быў бранявік трыбунай Ільіча.
На карце незабыўна сталі ў рад
Ульянайск, Ільічова, Ленінград.

У кожным доме на сцяну зірні —
Ільіч зайжды ля блізкіх і радні.
Бацькі і дзеці, наш увесь народ,
Нясучы яго аблічча з году ў год.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Анатоль БУХВАЛАЎ

ЛЯ ВЕЧНАГА АГНЮ

Нібыта світання зара
Застала іх зноўку ў дарозе,
І, не патушыўшы кастра,
Усталі яны на трывозе.

І хочуць ціхутка ступаць,
Расправілі стомлена плечы,
Пакінуўшы полымем ззяць
Агонь назаўсёды, навечна.

Пераклаў В. ШЫМУК.

С. МАЧАЛАЎ. Салют перамогі. 1945 г.
Гравюра на дрэве.

РУКІ

Мароз быў гэтакі, што рукі адчувалі яго нават у цёплых рукавіцах. Лес нібыта наступаў на вузкую ўхабістую дарогу, па абодва бакі якой цягнуліся глыбокія канавы, засыпаныя здрадніцкім снегам. Дрэвы чаплялі веццем машыну, і на дах кабіны падалі снежныя камякі, вецце драпала па баках цыстэрні.

Шмат дарог ён пабачыў на сваім шафёрскім вяку, але такой не сустрэкаў. І трэба ж было, каб менавіта яму выпала працаваць на ёй, быццам ён нейкі двухжылны. Толькі быў дабраўся да зямлянкі, толькі паклаў галаву паміж стомленых таварышаў — і ўжо зноўку клічуць. Пара ў дарогу. Спаць будзем потым, а цяпер трэба спяшацца. Час не церпіць. Тут не скажаш: «Праца не воўк, у лес не ўцячэ». Можна і ўцячы. На нейкую хвілю зазьяўся — і машына ў кювец; прасі сяброў, каб памаглі, бо адзін не здолееш, нават думаць забудзь пра гэта. А мароз? Нібы сам Паўночны полюс прыйшоў на гэты бальшак за рэгуліроўшчыка.

То напылі вецце, то дыхне з Ладагі сцюжа, якой ён нідзе не бачыў. — злосная, доўгая, колкая. То раптам узнімецца завіруха — за два крокі нічога не відаць. Пакрышкі таксама не жалезныя, не вытрымліваюць. Таварышаў, якія апынуліся ў кюветах, трэба выручаць, калі едзеш у калоне апошні. Але галоўнае — груз. Яго трэба даставіць у час. А як ён сябе пачувае, гэты груз?..

Мікалай ЦІХАНАЎ

Бальшакоў спыніў машыну, вылез з кабіны і, цяжка прымінаючы снег, пайшоў да цыстэрні. Ён узлез на борт і пры бляклым святле зімняга дня ўбачыў, як па атласнай ад марозу сценцы збягае тонкі струменьчык бензіну. Яму зрабілася не па сабе. Цыкла цыстэрня. Яна лопнула якраз на стыку. Бальшакоў стаў і моўчкі пазіраў на жывы струменьчык, які нічым не мог супыніць.

Трэба ж гэтак пакутаваць у дарозе, каб потым прыехаць на месца з пустой цыстэрняй!

Ён прыгадваў усе свае ранейшыя выпадкі аварый, але такога прыгадаць не мог. Мароз апякаў твар. Стаець і моўчкі глядзець — гэтым справе не паможа.

Бальшакоў, правальваючыся ў снезе, падышоў да кабіны, выцягнуў скрыню з інструментам. Метал быў страшэнна халодны. Але ён рашуча ўзяў зубіла, малаток, кавалак мыла, які быў падобны хутчэй да каменя, вярнуўся да цыстэрні і ўскараскаў на борт. Бензін цён яму на рукі і быў нейкі даўны, — пёк ледзяным агнём. Наскрызь прамоклі рукавіцы, рукаў гімнаспёркі. Бальшакоў, увесь час сплёўваючы, у маўклівым адчаі замазваў шво мылам. Нарэшце, бензін перастаў выцякаць.

Уздыхнуўшы з палёгкаю, ён пайшоў на сваё месца. Пасля таго, як машына прабегла кіламетраў з дзесяць, Бальшакоў зноў спыніўся і пайшоў паглядзець, як сябе паводзіць цыстэрня. Мыла адляцела, і бензін па-ранейшаму цурчэў уздоўж круглай сценкі. Трэба было ўсё пачынаць спачатку. Зноў давалася ўзяць у рукі зубіла, зноў бензін апякаў рукі, і мыльная паласа парошчвалася на разбітае шво.

Дарога была бласконная. Ён ужо не лічыў, колькі разоў пакідаў кабіну і караскаўся на борт машыны, перастаў ужо адчуваць і боль ад бензінавых апёкаў. Яму здавалася, што ўсё гэта ён бачыць у нейкім пакутлівым сне: глухі лес, бласконныя сумёты, халодны, як лёд, струменьчык бензіну, які цячэ па яго руках. Ён усё падлічваў, колькі ўжо загублена каштоўнага гаручага. Па ягоных падліках выходзіла, што не дужа шмат — літраў сорак пяць, пяцьдзесят. Але калі не ляпіць мылам праз кожны дзесяць, дваццаць кіламетраў — уся праца пойдзе прахам.

І ён зноў пачынаў усё спачатку з упартасцю чалавека, які канчаткова страціў уяўленне пра час і прастору. Ад стомленасці яму ўжо пачало здавацца, што ён не едзе, а стаіць на месцы і праз кожныя сорак хвілін хапаецца за зубіла, а шчыльна робіцца ўсё шырэйшая і шырэйшая і нібыта смяецца з яго і ягоных намаганняў.

Нечакана за павароткаю адкрылася пустынная прастора — неабдымная, белая, непрыветная. Дарога пабегла па лёдзе. Шырачэзнае возера дыхала на яго дзікаю сцюжаю, але яму ўжо не было страшна. Ён веў машыну ўпэўнена, шпарка і радаваўся, што нарэшце скончыўся лес. Час ад часу ён стукаўся галавою аб руль, але ў тую ж хвіліну браў сябе ў рукі. Сон адбіраў у яго апошнія сілы. Здавалася, ззаду стаяў асілак і ўвесь час гнуў яго да зямлі, сціскаў галаву сваімі вялізнымі рукамі ў мяккіх, тоўстых рукавіцах. Машына, падскокваючы на выбаях, ішла і ішла наперад. І дзесяці ў глыбіні ягонай душы жыла адна светлая радасць: ён цвёрда ведаў, што выйдзе пераможцам.

І ён перамог. Груз быў даставлены на месца. У зямлянцы доктар са здзіўленнем паглядзеў

на ягоныя рукі, і спытаў збытэжана:

— Што гэта?

— Шво канавіцы, таварыш доктар, — сказаў ён, сціскаючы зубы ад болю.

— А хіба нельга было прышыніцца ў дарозе? Не маленькі, самі разумееце, што ў гэтакую непагадзь рызыкаваць нельга.

— Затрымацца ў дарозе я не мог.

— Чаму такая спешка? Куды вы везлі бензін?

— У Ленінград вёз. Фронту... Доктар кінуў на яго пільны погляд.

— Так, так... У Ленінград! Разумею! Больш пытанняў няма. Давайце бінтавацца!

— Цяпер гэта можна. Да рэцы налячуся, а потым зноў у дарогу... Забітаванымі рукамі яшчэ лепей весці машыну, а ўжо боль мы як-небудзь у зубах зацінем...

З Я З Ю Л Я

Рубахін працаваў на слупе ўпэўнена, як заўсёды. Звыкла адчуваў ён копіі, якія ўпіліся ў слупы і трымалі яго над зямлёй, звыкла пазіраў на бакі са свае вышыні і бачыў унізе грузавік, у кузаве якога ляжала запасное кола, пусты бітон, вярочкі і ануцы. Сізоў корпаўся ля матора, Пахомаў шукаў у скрынцы патрэбны струмант. Як воякам кінуць распасціраўся знаёмы пейзаж. Крыху далей узвышаліся замаскаваныя цыстэрны нейкага складу, высокі жоўты плот з грыбам для вартавога на рагу, насып, колькі маленькіх хацінак у ценю азіночых пакрытых пылам дрэў, асфаль-

ФРАГМЕНТАВЫЯ

таваная дарога са шлагбаўмам і будкаю ў канцы.

У ранішнім халадку ўжо адчувалася набліжэнне восені, і каб не гэтыя парванія ў часе абстрэлу правяды, ён, лінейны манцёр Рубахін, нічога незвычайнага і не ўгледзеў бы. Працуй сабе, на-свіствай пад нос няхітрую песеньку — хіба ўпершыню ўсё гэта!

Па дарозе зрэдку праходзілі людзі, прабягалі аўтамашыны; дзесяці там, ля далёкіх пагоркаў, стракаталі кулямёты. Калі ж крута павярнуць галаву, можна ўбачыць у сіняй смуге мора гарадскіх будынкаў, над якімі ўзнімаліся камяны.

З камяноў цягнуліся доўгія пасмы парэстага дыму, гэтакія ж, як на школьных малюнках, якія дачка расфарбавала каляровымі алоўкамі. «Яна будзе ў мяне мастачка», — падумаў Рубахін. У часе працы ён заўсёды думаў пра самае звычайнае, будзённае, бо ўся ягоная ўвага была скіравана на іншае.

Як усё гэта ўчалася, Рубахін зразумеў не адразу. Спачатку да ягоных вушэй даліцеў нейкі чужы, непрыемны гук, ад якога міжвольна ўцягнуў галаву ў плечы; потым страшэнны грукат разарваў навакольную цішу, і ў наступнае імгненне манцёру здалася, што ён ляціць у нейкую змрочную прорву. Але вось ён ачомаўся, і толькі вялізнае шызае воблака, якое ціха плыло па небе, ды млюснасць ва ўсім целе, падказалі яму, што здарылася.

Потым ён пачуў чыйсьці голас. Напружыўшы слых, здагадаўся, што крычаў яму Пахомаў, прыклаўшы далоні да губ: «Рубахін, злязь! Хутчэй злязь!» Крычаў той настойлівым і спалоханым голасам.

Але тут жа зноў пачуўся гэты чужы непрыемны гуд, які, здавалася, загнуў усе астатнія гукі, працінаў плечы, сэрца, пагражаў змесці ўсё, што было навокал. І Рубахін убачыў, як на шашы шырокім веерам узяцеў слуп пылу.

Не, ён не злезе! Не ўпершыню яму трапілаць у гэты пераплет. Рубахін не паспеў разгледзець драпежніка, які малайкай праляцеў над галавой, але ўсёй сваёй істотай адчуў, што вісіць у паветры, безабаронны, як гэты слуп пры дарозе, да якога ён моцна прывязаны рэмень. Ён ужо не глядзеў на дол і на бакі, ён сабраў усе свае сілы і волю і працягнуў працу, як быццам «той» хацеў упаліваць не яго, а некага іншага. Рубахін ведаў, што «той» вернецца, абавязкова вернецца, а колькі разоў ён будзе вяртацца, гэта яго ўжо зусім не цікавіла.

Лоб пакрыўся кропелькамі поту, у роце было поўна пылу і пяску. Педзе ззаду зноў пачуўся выбух. У плечы ўдарыла зямлёй, здалася, што цяжкая чорная хваля перакцілася праз ягоную галаву. Рубахін прыплюшчыў вочы і працаваў далей, не звяртаючы ўвагі на небяспену. Ён ведаў толькі адно: пашкоджанне на лініі трэба ліквідаваць. «Тэрмінова ліквідаваць!» — запісана ў нарадзе. «Тэрмінова ліквідаваць!» З гэтай хвіліны ўсё, што было вакол, як бы перастала для яго існаваць.

Трэск і грукат калочым болем праціналі вушы, рвалі на кавалкі цела, пазбаўлялі сілы... Але колькі разоў было ўжо гэтак! І хіба сёння ў апошні раз?

Можна, Рубахіну толькі здаецца, што ён жывы, а на самай справе яго ўжо няма, і гэты шызы слуп пылу над шашою, і гэты трэск, грукат —

СТУДЫ КІНАМАТАРАЎ

Кінастужкі 25 аматарскіх студый з усіх абласцей Беларусі вялі спрэчку за прызы рэспубліканскага конкурсу фільмаў аб прыродзе. Ненаўторная прыгажосць роднага краю, клопаты аб ахове і пазнаванні нашых прыродных багаццяў — вось асноўныя тэмы, узятыя ў творах кінааматараў. Конкурс гэтага года быў у два разы больш прадстаўнічы, чым леташні і, як адзначыла журы, прыкметна вырасла майстэрства аўтараў, палепшылася тэхнічнае выкананне фільмаў.

Дыплама першай ступені і першай прэміі ўдасцёна каларовая стужка кінааматараў Баранавіцкага баваўнянага камбіната В. Д. Сазанкова і Г. С. Тамашэвіча «Арно ў прыроду» — усхваляваны, паэтычны расказ аб першых сустрэчах дзіцяці з прыродай, аб прывічці яму пачуцця павагі да ўсяго жывога, выхаванні ў ім любові да роднага краю.

Другі раз становяцца пераможцамі: на леташнім рэспубліканскім аглядзе іх фільм «Вясёлка для прахадной» заняў першае месца, быў таксама адзначаны дыпламам у Маскве, на ўсесаюзным конкурсе.

Другія прызы прысуджаны стужкам «Крыніцы творчасці» студыі Мінскага камвольнага камбіната і «Паліўнічыя будні» кінааматара з Рэчыцы В. Т. Кавалёва. Сярод прызёраў конкурсу — фільм «Лясныя навасельцы» інжынера Ю. І. Лысенкі з Ліды — захопляючы расказ аб вялікім бабровым сямействе, стужка «Электрычнасць ажыўляе ваду» аматарскай студыі Мінскага завада халадзільнікаў — аб новым эфектыўным метада ачысткі сцэкавых вод і іншыя.

Прынята рашэнне правесці аналагічны конкурс і ў будучым годзе.

БЕЛТА.

МАЛАДЗЕЕ ЗЯМЛЯ

Нясвіж. Прыгожы ў зімовым убранні парк санаторыя «Нясвіж». На раскіданых кронах елак і соснаў пушыцца белы снег. У мяккай цышні застылі каштаны, ліпы, клёны... На паляне мільгаюць вавёркі. Расчышчана і паглыблена сажалка. Аматыры прыроды завезлі сюды качак, лебедзяў.

У раёне многа робіцца для захавання і пазнавання прыродных багаццяў. Пераўтвараецца Альбянскі лесапарк, які займае звыш 500 гектараў. Рэдкія дрэвы ўзяты пад ахову. У радзе калгасаў лабудаваны прыгожыя сажалкі, якія сталі зонамі

адпачынку. У лясах больш стала дзічыны.

Каб аб'яднаць намаганні людзей у гэтай высакароднай справе, выканком раённага Савета стварыў школу па ахове прыроды. Слухалі яе — старшыні сельсаветаў іх пастаянных камісій па сельскай гаспадарцы і ахове прыроды, кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый.

Школа ў Нясвіжы — першая ў рэспубліцы. Ініцыятыву яе стварэння адобрыў Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па ахове прыроды.

БЕЛТА.

УЗНАГОРОДЫ З МАСКВЫ

У Слонім, у народны музей чацвёртай гарадской школы, з Масквы, з рэдакцыі «Пионерской правды» прыйшлі ганасароды — п'ятнаццаць значкоў і пасведчанні, на вокладцы якіх выціснута «За ўменне шукаць і знаходзіць». Імі адзначаны лепшыя чырвоныя следопыты. Узнагароды піянерам-актывістам уручыў удзельнік штурму Берліна і вызвалення Слонімішчыны ад нямецка-фашысцкіх за-

хопнікаў майр запаса Аляксандр Дзмітрывіч Ялымаў.

Здабыткі юных знайцаў геранічнага мінулага неаспрэчны. Толькі летась школьны музей рэвалюцыйнай і баваой славы наведала трыццаць тысяч чалавек. Па яго залах праведзена больш за дзве тысячы экскурсій. На аднас музеяў пішучы больш за тысячы адрасатаў з усіх куткоў краіны.

М. РЫЛКО.

ДЭ ВІЗ: СЛУЖЭННЕ ЛЮДЗЯМ

Калі спытаць у Антаніны Аляксееўны Ахрамовіч — камуніста, загадчыцы Марохараўскай сельскай бібліятэкі Жыткавіцкага раёна, што яна лічыць галоўным у жыцці, то абавязкова пачуеш: сумленна служыць людзям.

Марохараўская сельская бібліятэка — культурны цэнтр, дзе нараджаюцца цікавыя задумы і планы, дзе можна з карысцю правесці вольныя гадзіны. Уся работа будзеца ў адпаведнасці з тымі задачамі, над вырашэннем якіх працуюць хлебаробы калгаса імя Леніна. Зайдзіце ў бібліятэку і вы даведаетесь, хто сёння напедаваецца, па надоях малака, хто ў радзе па надоях малака, хто ў радзе гаспадарцы лепшы механізатар. Пра гэта расказваюць і «маланкі» і стэнды, і партрэтная галерэя перадавікоў. Дружыць бібліятэкарка з дзяржавай. Ім першым — кніга, яны найбольш актыўныя кнігалюбы. Бібліятэка абслугоўвае амаль 600 чытачоў.

Шмат увагі аддаецца патрыятычнаму выхаванню моладзі.

На вечарах, якія наладжвае бібліятэка, можна паслухаць успаміны ветэрана Вялікай Айчыннай вайны Г. Агеевіча, першага камсамольца-трактарыста А. Макарэвіча, ганаровага калгасніка М. Купрацэвіча. Запомнілі маладыя хлебаробы вечар-сустрэчу трох пакаленняў.

Да паслуг чытачоў — тэматычныя стэнды: «Сто дарог — выбірай любую», «Механізатар — гаспадар поля», «Старонкі геранічнага мінулага», «Да 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў».

На семінары работнікаў культуры нашага раёна Антаніна Аляксееўна падзялілася вопытам. Слухалі яе ўважліва, рабілі запісы ў бланках. Нядаўна бібліятэкарка А. Ахрамовіч камуністы выбрала сакратаром партыйнай арганізацыі сельсавета. Клопатаў дабавілася, але працуецца цяпер яшчэ ахвотней.

А. КУПРАЦЭВІЧ, загадчык Відэаінскага сельскага клуба Жыткавіцкага раёна.

«СПЕКТАКЛЬ А. Салынскага «Барабаншчыца» пакінуў у нас незабыўнае ўражанне. Разам з выканаўцамі мы радаваліся, перажывалі, хваляваліся. А дабіцца гэтага — значыць, дасягнуць той мэты, якую заклікана вырашаць мастацтва» — такі водгук на пастаноўку артыстаў-аматараў Іванаўскага дома культуры напісалі глядачы з Драгічына.

«Ваша работа нам спадабалася. Просім, дарагія суседзі, часцей прыезджайце да нас, дзяліцца вопытам у арганізацыі самадзейнасці» — нажалалі працаўнікі калгаса імя Суворова Пінскага раёна.

«Чужое дзіця» В. Шкваркіна — удача калектыву. Ча-

У НАРОДНЫХ ТЭАТРАХ

ЗАЎСЁДЫ Ё ПОШУКУ

каем вас з наступным спектаклем» — запрашалі хлебаробы калгаса «Моладава». Падобных водгукаў артысты-аматары з Іванава атрымліваюць шмат. Гэта сведчыць аб нязменным поспеху іх пастановак, аб тым прызнанні, якое яны заваявалі ў сцене глядачоў як нашага, так і суседніх раёнаў.

Год ад году расло выканаўчае майстэрства ўдзельнікаў Іванаўскага драматычнага калектыву, шырылася і яго папулярнасць. На яго «творчым рахунку» ўжо больш ста пастановак. За поспехі і актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва калектыву прысвоена ганаровае званне народнага тэатра.

Загадчыца аддзела культуры райвыканкома Святлана Іосіфаўна Арцшоўская (яна ж ветэран тэатра) расказвае:

— У нашым калектыве 28 аматараў самадзейнай сцены: настаўнікі, рабочыя, інжынеры, спецыялісты сельскай гаспадарцы. Яны любяць мастацтва. Старэйшыя артысты тэатра — настаўнікі Т. Ма-

лашчыцкая, К. Барэйка, дырэктар галаўнога кінатэатра А. Клячковіч, сакратар гарсавета М. Белья, работнік мастацкай майстэрні У. Лядзінка. У апошні час калектыву папоўніўся моладдзю. Гэта — рабочыя А. Шпарко і В. Міронаў, настаўнік У. Карповіч, культработнік В. Гуляеў і іншыя.

Пры раённым доме культуры працуе агітацыйна-мастацкая брыгада «Вясёлка», аснову якой складаюць артысты тэатра. Летась у час масавых сельскагаспадарчых кампаній агітбрыгада больш за 80 разоў выступала перад хлебаробамі раёна.

Апошняя работа калектыву — спектакль па п'есе Б. Рацэра і В. Канстанцінава «Вечарам, пасля работы». Спектакль убачылі хлебаробы калгасаў «40 год Кастрычніка», «Расія», «Моладава», «Шлях да камунізма» і іншых гаспадарак, а таксама жыхары Іванава і Драгічына. Гэты спектакль на абласным аглядзе драматычных калектываў заваяваў першае месца і адзначаны дыпламам і ступені. Іванаўцы паказалі яго

і на рэспубліканскім аглядзе конкурсу тэатральных калектываў.

Нязменны рэжысёр калектыву, яго стваральнік і арганізатар — настаўнік сярэдняй школы С. Лазюк.

Артыстка тэатра настаўніца Кацярына Міхайлаўна Барэйна расказвае:

— У драматычны калектыву трапіла, можна сказаць, выпадкова. Да гэтага спявала ў хоры. Неяк мне прапанавалі сыграць ролю хланьчука ў спектаклі «Барабаншчыца». З таго часу і захапілася сцэнай. Наш калектыву часта выезджае ў калгасы і за межы раёна. У час такіх паездак мы глыбей далучаемся да жыцця, лепш пазнаём свой палескі край.

Зараз калектыву працуе над новай праграмай для агітбрыгады. Артысты чытаюць, абмяркоўваюць, спрачаюцца...

В. МІХАЛЬЧУК, супрацоўнік раённай газеты «Чырвоная звызда».

На здымку — сцена са спектакля «Чужое дзіця». Выканаўцы — С. Арцшоўская, Т. Малашчыцкая і С. Лазюк.

СЕМ ГАДОУ працуе рэжысёрам драматычнага калектыву Гомельскага таварыства глухих Яўген Шабаінаў.

Цікавая работа калектыву — спектакль «І адзіны ў полі воін» паводле рамана Ю. Дольд-Міхайліка. Калі глядзіш яго, забываеш, што ён — без слоў. Настолькі ўсё арганічна, праўдзіва, зразумела! Адчуваеш сапраўдную аднасьць глядачоў і актёраў.

Інжынер-канструктар вучэбна-вытворчага прадпрыемства глухих А. Барысенка выступіў у ролі Генрыха фон Гольтрынга. Актёр-аматар добра разумее складанасць характару свайго

НОВЫ СПЕКТАКЛЬ

героя і выразна паказвае адважнага савецкага разведчыка.

Ролю палкоўніка Вілі Бергольда выконвае старшыня Гомельскага таварыства глухих Т. Ліпчыштэйні, які пад Масквой быў кантужан і поўнасьцю страціў слых. Актёр стварае вобраз ворага, які, п'ючы каньяк, можа спакойна загадаць знішчыць тысячы людзей... І ў той жа час вораг гэты — нахлівец, ён стоена думае пра тое, як лепш выбрацца з пекла вайны, як цяплей уладкавацца пасля паражэння, якое непазбежна.

Душэўна і тонка раскры-

ла характар мадам Тарваль, перадала яе любоў да радзімы студэнтка машынабудавальнічага тэхнікума В. Жлабовіч. Яе геранія непасрэдная, ёй спакуваеш, за яе лёс хваляюешся.

Шчыра выступілі ў спектаклі і актёры-аматары Н. Равянінова, В. Зубараў, С. Шастакоў, В. Казлоў, Б. Мельнік, Н. Літвін, Ю. Краткоў, Т. Цялегіна, А. Бліцкоў, М. Шыркоў, С. Міронаў, В. Калмачоў.

Драматычны калектыву, якому нядаўна прысвоена званне народнага, у аснове сваёй маладзёжны.

С. МІСКО.

3 РОЗНЫХ КУТКОЎ РЭСПУБЛІКІ

Каля тысячы работнікаў сельскіх культурасветустаню Віцебшчыны займаліся на курсах павышэння кваліфікацыі пры абласным Доме народнай творчасці. Зараз пачаліся заняткі ў чарговай групе. На працягу месяца слухачы курсаў будуць вывучаць новыя формы і метады работы клубу і бібліятэкі. Курсанты пазнаёмяцца з вопытам лепшых культурасветустаню Віцебска і Лёзненскага раёна, паслухаюць лектараў абкома партыі. Са слухачамі правядуць заняткі работнікі абласнога ўпраўлення культуры і абласной бібліятэкі.

А. ЦЕМІН.

У школах Барысаўскага раёна адбыліся конкурсы на лепшага чытальніка твораў белару-

скіх пісьменнікаў. І вось пераможцы сустрэліся ў Старабарысаўскай сярэдняй школе. Тут праходзіў другі раённы конкурс юных аматараў мастацкага слова. Удзельнічала звыш ста вучняў. З натхненнем чыталі яны творы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, А. Куляшова, П. Панчанкі, М. Танка і інш.

Агляд паказаў, што паэтычныя творы беларускіх пісьменнікаў юныя чытальнікі любяць і ўмела іх выконваюць.

Р. БОХАН.

Летась калектывы мастацкай самадзейнасці Жыткавіцкага раёна наладзілі больш за 1100 канцэртаў. Палавіну выступленняў правялі агітбрыгады. Іх у раёне 12.

Найбольш актыўна працуюць

агітацыйна-мастацкія калектывы раённага дома культуры, а таксама Верасніцкага, Ленінскага, Бялёўскага і Дзякавіцкага сельскіх дамоў культуры.

К. АЛЯКСАНДРАЎ.

Дзейная падрыхтоўка да тэатра для дзяцей і юнацтва распачалася ў Іўеўскім раёне. Педагогі і выхавальні Іўеўскай і Юрацішкаўскай музычных школ рыхтуюцца да канцэртаў. Абудзецца заключны канцэрт перадавоўцаў агляду мастацкай самадзейнасці школ раёна. Выкладчыкі музычных школ працягваюць лекцыі аб творчасці кампазітараў-песеннікаў, аб гісторыі паходжання народных інструментаў.

І. ЧАРНЯК.

ГАСПАДЫНЯ «КНИЖНАГА ЦАРСТВА»

Два невялікія сціпла абсталяваныя пакоі. На стэлажах — ад нізу да самай столі — кнігі.

Ведаю: дужа будзённай уяўляецца некаторым работа бібліятэкара. А калі задумацца? Якая ўсё-такі яна высакародная, колькі ўдзячнасці выклікае ў людскіх сэрцах!

Сцвярджаю так пасля знаёмства і размовы з Надзеяй Сцяпанайнай Ласковай, якая тут, у Косаве, працуе больш за дваццаць пяць гадоў. Чытачы яе паважаюць, нібы сваю першую настаўніцу.

Многіх навучыла Надзея Сцяпанайна любіць кнігу. Некалі юныя чытачы, што захапіліся адважымі палескімі рабінзонамі ды марылі над старонкамі «Аэліты» аб палёце на Марс, сталі сёння настаўнікамі, урачамі, партыйнымі работнікамі, знатнымі хлеба-робамі. Прыемна з імі сустрэцца, гутарыць, дзяліцца планами.

— Толькі Харужы, цяпер Анатоль Антонавіч, — горны інжынер, працуе ў горадзе-героі Керчы, — радасна, як пра роднага сына гаворыць бібліятэкарка. — На адным з заводаў Урала інжынерам працуе Уладзімір Андрэйчык. Анатоль Іванавіч Саскавец — у Івацэвіцкім райкоме партыі. Хто дзе... Усе добра вучыліся, любілі кнігу.

Цяпер яны з удзячнасцю і душэўнай цеплынёй успамінаюць Надзею Сцяпанайну.

Непрыкметна бяжыць час. Тут, у Косаве, у 1948 годзе яна скончыла сем класаў. Тагачасны загадчык аддзела культуры параіў Надзею паспэлаваць свае сілы на бібліятэчнай ніве. Прапанова спадабалася. Быць гаспадыняй «кніжнага царства» — ды пра гэта можна толькі марыць!

Здавалася, усё проста. Ды не. Хутка зразумела, што справа, па сутнасці, не толькі ў тым, каб прыняць або выдаць кнігу. Старанна вучылася ў загадчыцы бібліятэкі Вольгі Іванайны Казімірчык. Праз год яна магла лічыць сябе даволі спрактыкаваным работнікам. А там — курсы ў Мінску, пасля — бібліятэчны тэхнікум.

Цікавыя факты хочацца прывесці сёння. У 1948 годзе ў фондзе Косаўскай гарадской бібліятэкі было паўтары тысячы кніг. Сёння ж яе кніжны фонд набліжаецца да 30 тысяч тамоў. На абанеменце зарэгістравана каля дзвюх тысяч пастаянных чытачоў. Колькасць іх няспынна расце.

Актыўны ўдзел прымае Надзея Сцяпанайна ў грамадскай рабоце, зарэкамендавала сябе ўмелым прапагандыстам.

У бібліятэцы рэгулярна праводзяцца канферэнцыйныя чытачы, тэматычныя вечары, выставкі навінак. Усё гэта не само сабой рабілася.

І заўсёды Надзея Сцяпанайна памятае пра чытача. Пра юнага і дарослага.

М. САКОЛЬЧЫК.
Івацэвіцкі раён.

У ТЫЯ ДНІ імя Ворвулева не сыходзіла з вуснаў меламаў і знаўцаў музыкі. Яго настойліва запрашалі пераехаць у Кіеў на сталую працу, але ён катэгарычна адмовіўся ў той раз і паабяцаў толькі часцей і на больш працяглы тэрмін прыязджаць на гастролі.

Люты 1955 года. У Маскве, у Вялікім тэатры, праходзіла Дэкада беларускага мастацтва і літаратуры. У оперы Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся» Ворвулеў выканаў партыю Апанаса, сакратара райкома, які ўзначаліў партызанскі атрад. Прысутнічалі члены саюзнага ўрада і відныя дзеячы культуры савецкай сталіцы.

Опера спадабалася масквічам. Станоўчыя водгукі з'явіліся ў друку. Патрабавальныя рэцэнзенты адзначылі Ворвулеву, які дасягнуў высокай якасці гучання і ўмення ў жывым дзеянні ствараць запамінальны і глыбокі характар. Напрыклад, карыфей рускай опернай сцэны, народны артыст СССР М. Міхайлаў пісаў у газеце «Советская Белоруссия» 15 лістапада 1955 года:

«...М. Ворвулеў стварыў яскравы сцэнічны вобраз сакратара раённага камітэта партыі, кіраўніка беларускага партызанскага атрада, чалавека моцнай волі — Апанаса. Ён асабліва пранікнёна выканаў арыю ў другім акце...»

М. Міхайлаў меў на ўвазе вялікую патрыятычную арыю — маналог «Беларусь мая!»

У час планавання дэкады Ворвулеў дамагаўся магчымасці выступіць у Маскве з асобным канцэртам, калі не ў двух, дык хаця б у адным аддзяленні. На жаль, не давялося. Вялікая грамада выканаўцаў запрашалася для ўдзелу. І з прычыны перагружанасці праграм, заставалася спеваку адно — выступіць сольным нумарам у змешаных канцэртах.

...Залітая агнямі канцэртная зала імя Чайкоўскага. Выступаюць майстры мастацтва БССР. Пачынае другое аддзяленне Мікалай Ворвулеў. Шырока і свабодна льецца «Нёман» — цудоўная песня Нестара Сакалоўскага на словы Анатоля Астрынкі. У той год гэту песню амаль штодзень перадавалі па радыё. Яе «запелі» на эстрадзе. Не было не толькі прафесіянальнага, але і самадзейнага калектыву, які не меў бы яе ў рэпертуары. У грамзапісу транслявалі «Нёман» на плошчах і стадыёнах, у вагонах цягнікоў і на параходах, у парках, кафэ і г. д. Выконвалі яе многія і на розныя лады, ды, бадай, ніхто так велічна і душэўна, як Мікалай Ворвулеў. Ён ведаў гэта і не баяўся канкурэнтаў. Быў упэўнены, што не надакучыць адным і тым жа слухачам, не нагоніць аскоміны, бо гучала гэта песня ў яго заўсёды па-рознаму.

Масквічы пачулі тады «Нёман», напэўна, упершыню. Дружна пляскаюць у далоні, з усіх бакоў чуюць водгукі адрабнення і просьбы паўтарыць. У канцэрте — вялікая паўза, бо зала не сціхае. З-за кулісаў надаюць спеваку знак, дазваляюць на «біс». Праспяваў яшчэ, і зноў — авацыі...

На трэці дзень пасля дэкады ў газетах публікуецца Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. Мікалай Дзмітрыевіч Ворвулеў узнагароджаны ордэнам Леніна.

Артыст не знікае энергіі і становіцца яшчэ болей патрабавальным да ўласнай творчасці. Працуе з царплівацю і стараннасцю ювеліра. Паўшаецца майстэрства — пашырэнне слава. Неўзабаве яго запрашаюць у Варшаву для ўдзелу ў месячніку савецкай культуры. Выступае

Заканчэнне. Пачатак у № 2 і 3.

там у канцэрте і ў оперы «Яўгеній Анегін». Польскія газеты друкуюць аб ім поўныя захаплення артыкулы і рэцэнзіі.

Зноў і зноў ездзіць Ворвулеў у замежнае турні. Ён дастойны прадстаўнік савецкай краіны — унутрана сабраны, засяроджаны і горды. Яго дзівосны голас гучыць у Бухарэсце, Сафіі, Берліне, Дрэздэне, Магдэбурзе, Лондане, Манчэстэры, Шэфілдзе. Вяртаецца дамоў і раз'язджае па рэспубліцы, не мінаючы самыя аддаленыя і глухія пасяленні. Спадарожнікі — эстрадныя артысты,

тай партыі нямногія, выключна таленавітыя спевакі, сярод іх — Ф. Шаляпін.

Трэба сказаць, з цягам часу склаўся пэўны, строга вызначаны традыцыі ўвабачэння вобраза Дэмана, які скарыстоўваецца спевакі розных галасавых і акцёрскіх магчымасцей. Мікалай Ворвулеў адмовіўся ад запэчычання і пераймання. «Ён. — заўважае рэжысёр І. Моластва, — перш за ўсё ачалавечы свайго героя. Завуаліраваў у ім усё «дэманічнае», вылучыўшы на першы план перайначаную гор-

Аляксей СПЕСАРЭНКА

НЯЗГАСНАЯ

СЛЕД У МАСТАЦТВЕ

Мікалай Ворвулеў у оперы «Алеся» Я. Цікоцкага.

ПЕСНЯ

прызвычайныя да вечных пераедаў і нязручнага дарожнага жыцця, здзіўлялі яго спартанскай вынослівасці.

Высокае грамадскае служэнне Мікалай Ворвулева шчодро ацэнена ўрадам. Яму прысвоена ганаровае званне народнага артыста СССР.

Неўзабаве пасля гэтага ён стаў салістам Кіеўскай оперы. Выступіў па радыё і тэлебачанню. Жывым голасам пракацілася аб ім слава па ўсёй Украіне. Яму радасна было навава перажыць першае, самае моцнае ўражанне слухачоў. Пасля спектакля ці канцэрта чакалі яго паклоннікі каля службовага ўваходу ў тэатр і калі ён выходзіў, абсыпалі кветкамі самога і дарогу, па якой ішоў да машыны. Падпільноўвалі, дзе ўдавалася, і дамагаліся аўтографу. Рэдкі шанцавала яму ўвільнуць ад тых, хто надакучаў на кожным кроку.

У тыя дні Ворвулеў атрымліваў безліч лістоў і тэлеграм. Яго запрашалі ў розныя гарады. Ездзіў, збіраў агляды ў Харкаве, Луганску, Адэсе, Львове, Днепрапятроўску. Вяртаўся ў Кіеў са спачуваннем да тых, хто не паспеў набыць білет на яго канцэрт у дні гастролей. Бываў і ў іншых гарадах краіны, у прыватнасці, у Ленінградзе, дзе ён як і ўсюды меў велізарны поспех.

Партыя Дэмана ў адпаведнай оперы А. Рубінштэйна для выканання наймаверна цяжкая, нават у фізічных адносінах. У ёй не абыходзіцца без трэніраванага дыхання і голасу, які павінен гучаць у розных рэгістрах і тэмпа-рытмічных змяненнях. Паспраўдному праславіўся ў гэ-

дую сёлу каханя і дзёрзкі паядынак з небам».

Быў яшчэ адзін, вельмі хвалючы і асабліва памятна канцэрт — у Гурзуфе, у санаторыі, дзе ў той час адпачываў з сям'ёй Юрый Гагарын. Песняй аб першым касманаўце завяршыў праграму М. Ворвулеў. Прысутныя былі ў захапленні. Пасля канцэрта Юрый Аляксеевіч прыйшоў за кулісы, паціснуў руку кожнаму з артыстаў і гарача абняў Мікалая Ворвулеву.

...Увосень 1963 года я быў у Кіеве. Аднойчы, ідучы міма опернага тэатра і даведаўся, што закончыўся спектакль па оперы «Дэман». Мільганула думка: Мікалай яшчэ не паспеў разгрывіравацца і пайсці, значыць, знайду яго за кулісамі. Увайшоў у так званы акцёрскі пад'езд. Дзяжурная вахцёрка прапанавала пачакаць каля яе. Ворвулеў быў яшчэ на сцэне. Здымаўся для кінахронікі.

— Дык вы з Мінска? Мікалай Дзмітрыевіч усхваляецца! — Вахцёрка сказала гэта і крыху намаўчаўшы дала: — Ведаецца, сумуе ён на Беларусь. Спачатку быў вясёлы, а цяпер не. Яго палюбілі ў Кіеве, а ён, здаецца, не рады. Раскайваецца. Кажы, зрабіў памылку. Навы яму па-ўкраінску, а ён у адказ па-беларуску! Вось так і размаўляе. У канцэртах сцявае ваши песні. Былі з Мінска пісьменнікі. Выступіў для іх з радасцю...

Убачыўшы мяне, Ворвулеў здзіўўся, абняў, пасадзіў насупраць. У яго грывіровачнай на падлозе, на століках і падваконні стаялі кашы з кветкамі.

— Уяві, — сказаў ён, —

кветкі ў мяне не вянуць! Усё нясуць і нясуць. Дадому нясуць... Прызнаюся па сяброўску: не радуе мяне поспех. Не адчуваю сябе дома. Быццам знаходзіцца на гастролі, якім няма канца... Напаткаўся і тут падобрачылівец, але дзе іх няма... Слухай, пагавары ў Мінску. Магу прылятаць. Хопіць часу і на оперу, і на канцэрт. Спачатку так, разумееш, а пасля і цалкам... Працэсія стане вярнуцца...

І зноў — канцэртная зала. Прыйшла паслухаць і жонка Ворвулеву — Любоў Герасімаўна — суровы судзія і крытык. Яе асабліва цікавілі новыя творы мінскіх кампазітараў, падрыхтаваныя спеваком у апошні час. Голас гучаў чарадзейна, толькі жонцы здалася, што Мікалай Дзмітрыевіч залішне напружаны і на твары з'явілася бледнасць. Яна ўспрыняла гэта без усялякай трывогі, адносна да звычайнага акцёрскага хвалявання.

Абвясцілі антракт. Ён яўна зацягваўся. Яна зірнула на гадзіннік, схамянулася і стрымгалоў кінулася за кулісы. Муж ляжаў на канапе. Каля яго быў доктар. Заспакоіў. «Яму ўжо лепей. Няхай адпачне яшчэ крыху».

Назаўтра самаадчуванне Ворвулеву стала настолькі неаблігым, што ён забыўся на доктароў. І толькі праз некаторы час, калі лёдз не згубіў прытомнасць ад болю, рашыўся паказацца медыкам.

Неяк наладзілі яго канцэрт. Людзей сабралася вельмі многа. Яблыку недзе было ўпасці. І кветкі. Кветкі ва ўсіх. Калі ён выйшаў на сцэну, яго не адразу пазналі. Так рэзка ён змяніўся.

Засумаваўшы на сцэне і слухачах, Ворвулеў спяваў з вялікім запалам. Яму апладзіравалі са слязамі на вачах. Ён заўважыў гэта. Выйшаў за кулісы, спытаўся ў жонкі:

— Любачка, чаго лны плачуць?

Любоў Герасімаўна таксама не змагла стрымаць слёз.

Паклікалі на выхад. Ён мігам перамяніўся. Намаганнем волі артыста, загартаванасцю волна-серцапта вирнуў сабе творчае самаадчуванне і нібыта нават вясёлы, энергічна пайшоў да светлых агнёў рампы.

Гэта быў апошні ў яго жыцці канцэрт.

29 жніўня 1967 года Мікалай Дзмітрыевіч Ворвулеву не стала. І вось зноў Кіеў. Майскай ноччу адбушавала наваліцца, ачысціла небва ад шырых нізкіх воблакаў. А на святанні выкацілася велізарнае баровае сонца. Дажджавыя кроплі, як жывое срэбра падалі з каштанавых лістоў. З узгоркаў ліліся ручаі ў Дняпро, і без таго шырока разліты ад вясенняй ваводні. Лёгка дыхалася і хацелася ўзляцець за птушкай, што аднекуль з сінечы шуганула да самай вожы і павольна плыла ў паветры.

Заставалася некалькі месцаў да трэцяй гадзіны з дня смерці Мікалая Ворвулеву.

Я сяджу на вяршыні гары. Перада мною — старажытны і вечна малады горад.

У бліжнім ад мяне доміку расчынены вокны. Адтуль льюцца гукі фартап'яна і свежы дзіцячы голас. Перад вачамі паўстае вобраз хлопчыка, які жыўе ў гэтым горадзе — нядаўняга вучня музычнай школы. У яго абсалютны слых, дзівосная музыкальная памяць і зайздросная артыстычнасць. Голас яшчэ афармляецца, але спецыялісты сцвярджаюць, што будзе цудоўным. Хлопчыка завучыў Колям, а дакладней Мікалаем Мікалаевічам Ворвулевым. Пажадаем яму шчаслівай дарогі.

3 СУЧАСНАЙ КУБІНСКАЙ ПАЭЗІІ

Ніколас ГІЛЬЕН

НАМЕР

Гэтай ноччу,
калі Месяц выкаціцца на неба,
я яго размяню на медзякі.

Але так, каб ніхто не ведаў,
бо гэта даўня
сямейная
рэліквія.

ІНШЫ РАЗ...

Іншы раз я хачу стаць банальным,
каб сказаць: жыць без вас не магу.
Іншы раз я хачу стаць вар'ятам,
каб сказаць: я кахаю вас.
Іншы раз я хачу стаць дзіцёнкам,
каб паплакаць у вас на руках.
Іншы раз я хачу памерці,
каб адчуць пад прамоклай зямлёй,
як расце з майго сэрца кветка
і сказаць: гэтая кветка—
вам.

БУРА

Буря ідзе здаля.
Маланкі ноч чацвяртуе.
Раз-пораз уздымае неба,
нібы скура каня,
якога зыкі атакуюць.

Хасэ Мартынес МАТАС

Тое, што ты пазбягаеш позы,
мітусні і марнаслоўя,
што багаж твой гадзінамі
ператрусуе на граніцы
і завуць цябе тэрарыстам,
гэтага яшчэ мала.

Бяры
аўтамат,
кайло, рыдлёўку,
бі ворага,
трушчы камень,
садзі дрэвы,
няхай твой плён
дасягае сонца.

Пацей, сцякай крывёю:
вось тады ты—народ,
і праславяць цябе паэты.

Фелікс Піта РАДРЫГЕС

А дарогі, як і сонца,
нічыя, яны—для ўсіх.
І няма ні прэзідэнта,
ні цара, ні пана ў іх.

Кожны вольны падарожнік
можа йсці любой парой
бальшаком і аўтастрадай,
і сцяжынкай палявой.

Але ёсць дарогі ветру,
цёмнай ночы, светлых мар,
што выходзяць з твайго сэрца.
Ты ім—цар і гаспадар.

Отта ФЕРНАНДЭС

СВІТАНАК НАД МАСКВОЙ

Горад ужо не тоне ў таямнічым
змроку,
рвуцца ў блакіт яго пазалочаныя
вежы,
віруе, пеніцца зеляніна паркаў.

а дакі чырвонымі галасамі
будзяць чуйны маскоўскі ранак.
Блукаю па вуліцах,—
мае словы, як дзівосныя птахі,
садзяцца на плошчы Маякоўскага.
Дзень добры, Уладзімір,
які ж ты высокі на пастаменце!
Куды ты глядзіш так уважліва!
Людзі ўсміхаюцца, не разумеючы

маіх слоў,
але тваё сэрца адкрытае, як будынак,
гатоў даць мне прытулак,
і я адчуваю
дабрату тваіх рук, мой старэйшы
брат,

мой таварыш.
І гэта ўжо не мае ніякага значэння,
што мае словы тут нікому
не зразумелыя,
гаснуць на тратуары.

Мы зноў разам. Я прынёс сюды
водар вуліц
старой Гаваны, якімі ты хадзіў
калісьці,

і дзе лунаюць сёння твае вершы.
Павер, і мне зараз хораша—
я адчуваю, як Масква
уліваецца ў маё сэрца,
абдымае мяне пяшчотнымі рукамі,
нібы маці.

Педра дэ ОРАА

ДЗЕНЬ

Адвечнасць дня, што так прывабна
зьяе
бясхмарнай ненасытнасцю падзей,
патак святла ў душу маю ўлівае
і прасвятляе змесціва грудзей.

Пустэльнік-вэцер гнеўна адмятае
крупіначкі жаданняў і надзей,
як млын, не дачакаўшыся ўраджая,
пустымі жорнамі грывіць-гудзе.

Яму—бясцеламу, слабому духам—
век не спасцігнуць яснасці быцця,
празорлівасці страчанага руху.

А я ўглядаюся бяспэчна, як дзіця,
у твар старэчы—змест свайго жыцця,
ў бязмежу смерці, што нясе аддыху.

Элісеа ДЗІЕГА

ВЕЦЕР

Вецер—маленькі чалавечак.
Ён капрызнічае, гневаецца і дзіка
рагоча

таму, што ніхто не бачыць,
як люта ён надзімае шчочкі
і хоча напалохаць нас.
Вецер—маленькі чалавечак.

МОРА

Мора—пакрыўджаны дзядуля:
пакрыўджаны ўпартасцю зямлі,
лёгкадумнасцю дажджу,
які напаўняе грудзі яго
подыхам самоты.
Мора—нерухоме.

Дзядуля—таксама нерухомы,
ён сумуе і стогне ноччу,
а раніцой усміхаецца ў бараду.
Мора—пакрыўджаны дзядуля,
ўсю ноч ён размаўляе сам з сабой
патужным голасам.

Пераклаў
Хв. ЖЫЧКА.

ТВОРЧАЕ АБЛІЧЧА МАЛАДОГА АКЦЁРА

Адбыўся чарговы пленум
праўлення Беларускага тэат-
ральнага аб'яднання. Абмер-
каваныя праблемы выхавання
маладога акцёра, росту яго
прафесійнага майстэрства,
фарміравання марксісцка-
ленінскага светапогляду.
Удзельнікі пленума заслуха-
лі два даклады — загадчыка
кафедры школы-студыі
МХАТ імя М. Горькага, за-
служанага дзеяча мастацтва
РФФСР прафесара
В. Манюкова і загадчыка ка-
федры Беларускага тэат-
ральна-мастацкага Інстытута
дацэнта У. Маланкіна.

У абмеркаванні дакладаў
удзельнічалі старшыня праў-
лення БТА, народная арты-
стка СССР Л. Александроў-
ская, народны артыст СССР
Л. Рахленка, рэжысёры
В. Раеўскі, Б. Луцэнка,
В. Каралько, заслужаны
дзеяч мастацтваў БССР
С. Казіміроўскі, народны ар-
тыст БССР С. Бірыла, ды-
рэктар Рэспубліканскага тэ-
атра юнага гледача А. Воль-
скі, мастацкі кіраўнік Бела-
рускага харэаграфічнага ву-
чылішча, народная артыстка
БССР І. Савельева, галоўны
дырэктар Акадэмічнага тэ-

атра оперы і балета народ-
ны артыст УССР Я. Вошчак,
заслужаная артыстка БССР
Т. Нікалаева (Гродна), арты-
сты В. Смірноў (Гомель),
І. Мацкевіч (Брэст), тэатра-
знаўца Ю. Сохар і намеснік
міністра культуры БССР
С. Пятровіч. У дакладах, вы-
ступленнях і ў прынятай
пленумам рэзольцыі была
падкрэслена неабходнасць
павышэння прафесійнага ўз-
роўню творчай моладзі і вы-
хавання яе на лепшых тра-
дыцыйных савецкага тэатраль-
нага мастацтва.

Было разгледжана аргані-
зацыйнае пытанне. Першым
намеснікам старшыні праў-
лення БТА абраны Р. Мачу-
лін.

ЛЮБОЎ І ДУША ІСПАНІІ

22 студзеня шматлікія
прыхільнікі паэзіі прыйшлі ў
клуб Саюза пісьменнікаў
БССР на літаратурны ве-
чар-канцэрт «Сэрца Грана-
ды», прысвечаны творчасці
вялікага сына Іспанскага на-
рода Федэрыка Гарсія Лор-
кі, расстралянага фашыста-
мі. Несмяротнае слова Ф. Г.
Лоркі гучала на роднай яго
мове, на рускай — у пера-
кладах І. Тынянавай і Н. Кіс-
ліка, на беларускай — у пе-
ракладах Р. Барадул'на і
Ц. Гілевіча. З вялікай ціка-
васцю былі праслуханы пес-

ні, тэкст і музыку якіх напі-
саў Ф. Г. Лорка.

У канцэрце ўдзельнічалі
народныя артысты рэспублі-
кі Л. Бражнік, В. Тарасаў,
заслужаная артыстка рэспублі-
кі Р. Красоўская, артысты
Т. Раеўская, С. Серафімовіч,
В. Анісенка, С. Руткоўская,
Ю. Лясны, А. Уладзімірскі,
М. Кірычэнка, Л. Улашчан-
ка, А. Мазлоўскі, А. Елья-
шэвіч, А. Пабярэжны.

Неўзабаве з гэтым яркім
відовішчам пазнаёміцца
шматтысячны тэлеглядач —
адбудзецца перадача «Сэрца
Гранады».

ФРАНТАВЫЯ НАВЕЛЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 4—5 стар.)

— Што ж гэта я засядзлася!—здзіўлялася
яна сама сабе, падхоплівалася і зноў бралася за
рыдлёўку або кірку, разгарабала друз, разбірала
завалы.

Яна паступова рабілася ўсё больш спакойная,
засяроджаная, непахісная ў сваіх рашэннях. Яе
ўжо нішто не здзіўляла.

Адночы пры месячным святле Поля ўбачыла
ў руінах жанчыну. Жанчына стаяла ў адной ка-
шুলі, прыхінуўшыся да сцяны, выпадкова ўцале-
лай на пятым паверсе, стаяла ціха, як здань.

Поля неадрыўна глядзела на белую пляму яе
кашулі і толькі думала аб тым, як бы хутчэй
зняць адтуль няшчасную і як гэта лепш зрабіць.

А ў другі раз проста на яе бегла маладая, з
раскудлачанымі валасамі жанчына, тулячы да
грудзей малое дзіця. Напалоханая выбухам, яна
калацілася ад жаху і, здавалася, гатова была ля-
цець гэтак праз увесь горад.

Поля затрымала яе, абняла, паглядзіла па га-
лаве, лагодным голасам вымавіла:

— Вось і ўсё.

— Што ўсё? Што ўсё?—яшчэ больш занепако-
ілася жанчына.

— Усё,—паўтарыла Поля.— Больш не будзе
страшна. Сядзь, адпачні, супакойся.

Потым яна адвяла жанчыну на санітарны пост.

Колькі параненых, скалечаных выратавала ад
смерці гэтая кволая дзяўчына з вялікімі, крышку
здзіўленымі вачмі, колькі гаротных супакоіла,
падобдзёрыла, нават рассямшыла сваімі мілымі,
бяскрыўдымі жартамі!

— Хутка юбілей будзеш святкаваць, Поля,—

казалі сяброўкі.— У цябе ўжо падбіраецца пад
сотно выратаваных.

Бамбёжкі змяняліся артылерыйскімі абстрэ-
ламі.

Гэта, здаецца, не так шумна, але падбіраць па-
раненых на вуліцы, у цемры, пад свят снарадаў і
асколкаў было таксама нялёгка. Аднак яна пад-
бірала іх дзесяткамі і перацягвала на сваёй спіне
ў бяспечныя мясціны.

Агнявы налёт у той змрочны, халодны і ветра-
ны вечар быў асабліва жорсткі.

Поля толькі была прытулілася да сцяны, за-
скрываю з пяском, як раптам над самай яе гала-
вой прасвіталі асколкі. Ад сцяны паляцеў цагля-
ны пыл, пасыпалася атынкаўка, вылецелі шыбы
ў вокнах. І ў тую ж хвіліну дзесьці побач нехта
цяжка застагнаў.

Вуліца адразу апусцела. Рэдкія пешаходы па-
далі на брук, потым, скакаўшы нейкі момант, пад-
хопліваліся і беглі хавацца ў пад'езды ці зноў кі-
даліся на зямлю. Поля прыслухалася. Стогні да-
лятаў аднекуль зблізку. Яна асцярожна падалася
ў той бок. Выбух чарговага снарада на нейкае ім-
ненне асвятліў вуліцу. Дзяўчына бразнулася на
дол. Наступны снарад пацэліў у тратуар, і гулкі
звон ад блізкага выбуху доўга стаяў у яе вушак.
Дзявоца сэрца гэтак моцна білася, што, здавала-
ся, вось-вось гатова было выскачыць з грудзей.

Раптам Поля ўбачыла непадалёку ад сябе хлоп-
чыка. Дзе яна яго ўжо сустракала? Ну вядома,
вяскою на футбольным матчы...

Зялёны лужок. Вакол поўна людзей. Смех, го-
ман. Рознакаляровыя майкі. Маладосць. Сонца.
Вясёлая музыка. Цёплы, ясны дзень з бялюткімі

аблачынкамі на блакітным небе. І гэты хлопчык,
якому сябры крычалі:

— Эй ты, хаўбэк! Трымайся!..

І вось цяпер ён ляжаў непрытомны перад ёю.
Але як толькі яна намацала ягоную рану—хлоп-
чык быў паранены асколкам у нагу, ён апрытом-
неў і застагнаў яшчэ мацней. І тады Поля сказала
яму:

— Эй ты, хаўбэк! Трымайся! Чуеш мяне?—
і пачала перавязваць нагу.

Хлопчык сціх, і яна памагла яму падняцца. Але
самастойна ісці ён не змог, Поля перакінула яго-
ныя рукі цераз свае плечы і нацягнула ў схові-
шча.

Артылерыйскі абстрэл не сціхаў ні на хвіліну.
Снарад за снарадам распівалі начную цемру і
пустынную вуліцу горада.

Але, відаць, гэты выбух быў самы страшны.
Усё вакол—вуліца, тратуар, будынкі—раптам па-
ляцела дагары нагамі, і Поля страціла прытом-
насць. Яна ляжала на мяккім зялёным лужку і,
нібы праз сон, чула незнамы голас: «Эй ты, хаў-
бэк, трымайся!»

Поля не магла не толькі ўсміхнуцца, але нават
паварушыць рукою. «Гэта мой дзевяноста восьмы
паранены»,— падумала яна чамусьці і зноў стра-
ціла прытомнасць. Але ў руцэ яна моцна сціска-
ла руку хлопчыка, які ляжаў побач.

І калі над імі схліліся людзі, Поля хоць і праз
сілу, але чыстым, зычным голасам вымавіла:

— Вазьміце яго, ён цяжка...—і не дагаварыла.

— Ногі — сказаў хтосьці з цемры, — у яе пе-
рабіты ногі.

Поля не пачула гэтых слоў і толькі ледзь чут-
на прашаптала:—Мне халадна... Якая халодная
трава...

Больш яна ўжо нічога не бачыла ў тую ноч.
Але яна выжыла.

Калі Поля ўпершыню апрытомнела, на вуліцы
сапраўды быў ясны сонечны дзень і ў акно паі-
ралі высокія стромкія хві...

З рускай пераклаў Леў САЛАВЕЙ.

АФИЦЭРА Макса Брэнера прыслалі з Берліна на пасаду начальніка роты прапаганды.

Хоць у паслужным спісе Брэнера ніякіх ваенных доблесцей не значылася, тым не менш, на яго ўскладаліся вялікія надзеі.

У самым пачатку вайны з Савецкім Саюзам Гебельс выклікаў яго да сябе і наведваў:

— Вы прызначаецеся начальнікам роты прапаганды. З вамі наездзе былі рускі памешчык Кузькін. Возьмеце і кінааператара. І чакаю ад вас дакументальны фільм пад назвай «Незабыўная сустрэча». У гэтай карціне павінна быць паказана радасць рускага насельніцтва, якое сустракае германскія войскі. Сцэнарый напішыце самі. Як толькі карціна будзе атрымана, вас зробяць генералам.

Прыбыўшы ў часць, Брэнер загадаў тэрмінова паставіць арку і пафарбаваць яе ў белы колер.

Пасярод аркі павесілі вялікі плакат, на якім Брэнер напісаў буйным літарамі:

«Табр» пошалаваць дарагіе асфальдзігелі. Атольф Гітлер даст нег наш лудшій трук».

Закончыўшы з плакатам, Брэнер выклікаў кінааператара.

— Зараз я вам прачытаю свой сцэнарый, — сказаў ён. — Слухайце. Руская вёска. Насельніцтва рыхтуецца сустраць нямецкія войскі. Жанчыны пякуць пірагі, смажаць мяса, рэзюць курэй, гусей, парсюкоў. Буйным планам...

Брэнер праглынуў саліну і, уздыхнуўшы, працягваў:

— Пасустрач сялянам выходзіць іх памешчык Кузькін. Калгаснікі бягуць на сустрач. Моцныя абдымні. Буйным планам... Падрыхтуйцеся да здымкаў, а я пайду будзіць гэтага п'яніцу Кузькіна. Бяда з гэтым памешчыкам. Паруску памятае толькі пяць слоў, ды і тыя нецензурныя.

Кузькіна Брэнер адшукаў у аблозе. Былі рускі памешчык ляжаў у драўлянай скрыні, на якой вугалем было

не пазнаюць, грошай не атрымаеце.

— Пазнаюць, — з ікотай пралапатаў Кузькін. — Старыя мяне адразу пазнаюць. Хаць толькі паспрабуюць не пазнаць. Усіх высяку!

...Прыбыўшы ў вёску, нямецкія салдаты паставілі арку. Захпіўшы з сабой трох кулямётчыкаў і дзесяць аўтаматчыкаў, Брэнер пайшоў шукаць насельніцтва, «якое радасна сустракае нямецкія войскі».

У час вайны на Карэльскім фронце выходзіў сатырычны часопіс «Сквозняк». Сярод аўтараў часопіса быў чырвонаармеец Іосіп Перцаў. Яго гумарыстычныя апавяданні прыцягвалі ўвагу не толькі дасціпным гумарам, але і цікавым фактычным матэрыялам. Наўрад ці ведалі прыхільнікі таленту Перцава, што пад гэтым прозвішчам выступаў сам рэдактар «Сквозняк» ленинградскі пісьменнік Міхаіл Левіцін.

Сёння прапануем вашай увазе яго апавяданне, надрукаванае ў свой час у «Сквозняк».

напісана: «в е р х», «ніз», «асціронка — не кантаваць».

Кузькін быў такі п'яны, што, паспрабаваўшы ўстаць, агубіў раўнавагу і паваліўся разам са скрыняй.

— Руская свіння! — вылаўся Брэнер. — Ніякай гарэзкі больш не атрымаеце. Панюхайце нашатыру і апрахайцеся! Праз гадзіну мы будзем у вашай вёсцы. Майце на ўвазе, калі вас сяляне

Ды марна! Начальнік роты прапаганды чакала расчараванне. Ніхто не пёк пірагі, ніхто не рэзаў тлустых курэй.

У вёсцы акрамя двух да смерці перапалоханых каткоў сяроднічай укарменнасці, нікога і нічога не ўдалося выявіць.

Толькі пасля доўгіх пошукаў у лесе прывялі чатырох старых.

Брэнер радаваўся. — Выводзьце Кузь-

кіна! — камада ва ў ён. — Аператар, на месца.

Кузькіна павялі да старых.

— Па а п а я ц е? — спытаў Брэнер у старых. — Гэта ж ваш памешчык... Кузькін! Што ж вы яго не абдымаеце? Абдымайце зараз жа! Абдымайце, ці я вас расстралю!

Брэнер аддаў каманду страляць, але ў гэты момант адзін са старых працягнуў рукі і крыкнуў:

— Браточкі, ды гэта ж, пэўна, наш памешчык Кузькін!

Стары наблізіўся да памешчыка і моцна яго абняў.

— Здымайце! — крычаў узрадаваны Брэнер. — Пачалі!

Аператар павярнуў ўжо было ручку, але раптам пачуўся крык, і акрываўлены Кузькін выпаў са старэчых абдымкаў. У грудзях Кузькіна тырчэў вялікі кухонны нож.

Тры старыя, што стаялі поблізу, кінуліся на Брэнера, і ўслед за гэтым з усіх бакоў з'явіліся калгаснікі, узброеныя кулямётам, гранатамі, вытоўкамі, сякерамі.

Праз дзве гадзіны ад «роты прапаганды» не засталася ў жывых ніводнага чалавека.

Побач з разбуранай аркай ляжалі Макс Брэнер і былы памешчык Кузькін. З кішэні афіцэрскага шыняля тырчэў ліст паперы, на якім можна было прачытаць: «Незабыўная сустрэча».

Сустрэча сапраўды была незабыўнай.

Пераклад з рускай Я. КАРШУКОВА.

Малюнк Л. САМОЙЛАВА з газеты «Летчик Балтыкі», 1941—1945

Няпрошаным гасцям Чырванасцяпная Балтыка заўсёды гатова: наладзіць ГАРАЧЫ прыём...

зробіць ВАЖКІЯ запэўненні...

І аказаць НАГЛЫБЕЙШУЮ павару...

НА ЖАРТОВНАЙ ХВАЛІ

Сяргей СМІРНОУ

ХАБІСТ-АДНАЛЮБ

У яго жыцці адно заўсёды любі — Замілаванне да сваёй асобы.

РАДНЯ

Сустрэў арангутанг прыгажуня, што зваўся Хіпі,

І радасна сказаў пры гэтым тыпе:

— О Чалавек, Заходзь у клетку, скор! — Аб продку нашым Разам пагаворым!..

ЗВЕР-АНАНІМ

Ох і магутны звер той — Ананім! Сам цар звяроў бездапаможны перад ім: Бо Ананім настолькі

абнаглеў, Гаворыць: «То Сабака, А не Леў!»

КАХАННЕ ПА-РАЗЛІКУ

Спяваў Салоўка: — Люблю цябе, о Ружа! А Ружа тут прадумала ўсё дужа.

Змахнула слёзы-мары і цішжом Уцягла з... таўшчэзным Грашавым мяшжом.

ШЭРАСЦЬ

Бяздарны сэнс Яе «персонства». Ды так бывае наву, Яна заўята Тушыць Сонца І засланне Сіняву.

Пераклад з рускай.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦН КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сабратора — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ТРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРА-ЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.